

Vef de fa anys de Grenoble, on exerceix com a professor, Lipovetsky ha publicat un bon grapat d'assais, alguns bastant polèmics. És el cas de *La tercera dona* (Anagrama, 1999), on s'esplaia parlant sobre el model femení de la postmodernitat. El passat desembre, Lipovetsky visitava València per oferir una conferència justament relacionada amb aquest tema. Moltes feministes van tenir l'oportunitat de constatar que, efectivament, no estan d'acord amb les seues tesis, pensades per a les dones, però sense comptar amb elles ni amb tota la literatura feminista precedent. Un comportament bastant, per dir-ho suaument, androcèntric.

La revolució femenina. Afirmar Lipovetsky que cap trastorn social modern ha estat tan profund i ràpid com l'emancipació femenina durant el segle XX, "encara que no haja estat total, com, per exemple, les avantguardes en el món de l'art. La tradició no ha quedat abolida i, de fet, és millor perquè això segurament hauria provocat una contrarevolució que l'hauria posada en perill". L'esforç inicial dels moviments feministes semblava adreçat a eradicar tot d'una la divisió sexual de les normes, però "hi ha una continuïtat amb el passat i aquesta és una de les paradoxes del feminisme radical. La construcció identitària de la dona actual es fonamenta en la història, es construeix a partir d'ella sense pensar a destruir-la. No hi haurà una societat igual per a les dones i els homes perquè hi ha exigències identitàries fonamentals que romanen intactes. L'essència del que és un home, del que és una dona, no ha variat gaire al llarg dels segles."

Cal preguntar-se quina és aquesta essència, si és real el lema aquell que diu que les dones són de Venus i els homes de Mart. El filòsof ho explica amb un exemple. Està convençut que les dones no ocupen alts càrrecs en les empreses perquè no tenen la set de poder ni l'ambició dels homes. Sí que han guanyat posicions en la política, però perquè implica una responsabilitat, un lliurar-se als altres. Hom podria trobar una referència velada a un instint maternal natural. "La dona, quan arriba al poder, no esdevé home; conserva la seua essència. Diguem-ne que és una híbrida-

Lipovetsky i la dona postmoderna

Gilles Lipovetsky, nascut a París el 1944, però d'origen polonès com manifesta el seu cognom, és filòsof i es dedica a l'anàlisi de la societat, sobretot de la seua, ja que una de les seues tècniques fonamentals és, com no es cansa de repetir, l'observació de l'entorn immediat.

GUILLERMO LUCAS

ció. Aquesta és l'arrel de la dona hipermoderna i indeterminada", apunta. Però per què parla d'indeterminació? "És indeterminada en el sentit que abans el seu futur era una cerimònia orquestrada, mentre que avui dia pot disposar-ne de la mateixa manera que l'home. Avui inventa la seua vida."

Més belles que mai. Lipovetsky no dubta que la bellesa és, en l'actualitat, també un patrimoni masculí, però és ben cert que continua sent un privilegi indiscutible de la dona. Ara bé, on queden conceptes com el de "metrosexualitat" en aquesta divisió maniqueista dels sexes i la seua relació amb l'estètica? Sorprenentment, Lipovetsky no n'ha sentit a parlar mai abans dels 'metrosexuals' i cal explicar-li-ho a grans trets. Això, tanmateix, no modifica la seua posició. "Als mitjans de comunicació, cada vegada apareixen més homes preocupats pel físic; és una dinàmica real. No obstant això, els homes no atenyen encara el nivell de les dones. Les xifres no menteixen: sols un 10% dels cosmètics es destinen als homes. Així era quan vaig escriure el llibre i la proporció no s'ha incrementat. Hi ha cosmètics antiedat pensats per als homes, però comencen a utilitzar-los més tard. Tenen cura del seu aspecte, però amb menor intensitat. Per exemple, si un home es maquillara, tothom creuria que és un transsexual, mentre que la major part de les dones es maquillen habitualment per millorar el seu aspecte. A més, els setmanaris adreçats als homes no tracten temes de bellesa; continuen centrant-se en els esports, els automòbils... I fins i tot els concursos de bellesa masculins semblen cosa de broma comparats amb els femenins."

Dones obsessionades per la bellesa i per la seua imatge social. L'emancipació ens ha fet més frívols? Cal parlar del retorn de la *femme fatale*? Lipovetsky no ho creu així. "Irònicament, el concepte de *femme fatale* continua explotant-se en la publicitat, per exemple, en la de perfums: àngel o dimoni, innocent o perillós... és una empremta del passat, però ha quedat desproveïda d'entitat real. En l'edat mitjana, les dones boniques eren diabolitzades. La bellesa era un parany, ocultava la maldat. Avui, en canvi, la tragèdia és justament

no ser guapa. La societat moderna ha donat, en aquest sentit, el colp de gràcia a la *femme fatale*."

Certament, pot arribar a ser una tragèdia en una societat que ha donat prioritat a valors com la perfecció física i la joventut. Però són aquests valors realment universals? Hi ha un canon de bellesa exportable a tot el món? "Hi ha un model globalment imitat: dones joves, atractives i primíssimes, sobretot primíssimes. Aquest és el model que s'imposarà i universalitzarà. Ja impera, de fet, entre les dones de classe mitjana a les grans ciutats. El futur és la dona prima. Les diferències vindran marcades sols per les faccions del rostre; d'ací l'èxit cada vegada major de les models asiàtiques i negres, amb una bellesa "ètnica". Hollywood ha imposat un patró de bellesa femenina durant molt de temps, però el seu model occidental no perdurará eternament", assegura el pensador.

Crítiques des del feminisme. La tercera dona no va deixar les feministes indiferents. Michelle Perrot, historiadora d'arrel feminista i, com Lipovetsky, francesa, considera que l'èxit del llibre és la millor prova de la dominació masculina en el camp intel·lectual, fins i tot en el de la dona, i que, a més, trasllueix una profunda ignorància

constant cap a la dona, es fa un flac favor a tots dos sexes. El que és vertaderament enriquidor és l'intercanvi", explica conciliador... potser perquè sap que el tenen en el punt de mira?

No és estrany, perquè, al capdavant, del seu llibre es desprèn la sensació que justifica la reclusió de la dona en el món de l'afectivitat i l'esfera privada. Ell al·lega que no és una justificació en absolut, sinó que es limita a teoritzar el que observa: "Jo pense justament el contrari, però la realitat és innegable. La dona encara s'encarrega del 80% de les tasques domèstiques. Dels sondeigs, se'n deriva la conclusió que les dones no distingeixen el sexe de l'amor: el percentatge que gaudeix del sexe pel sexe és reduït..." i a manera d'incís s'afanya a afegir: "No vull dir que aquesta manera d'entendre el sexe siga il·legítima, ni de bon tros." Després torna a prendre el fil de l'argumentació anterior: "A les dones continua sense agradar-los la pornografia, mentre que els homes la consumeixen per divertiment. No justifique que la dona es refugie en el món de l'afectivitat; simplement crec que és una elecció amb la qual cal ser comprensiu. La dona pot ser autònoma i lliure, però mai no es comportarà com un home. Això no és bo ni dolent; simplement, incita a la reflexió".

"El feminisme militant a Europa és molt fort i pot tornar-se tant contra ell mateix com contra les dones"

del feminisme en general i del francès en particular. Quina opinió li mereixen a Lipovetsky aquestes feministes i les seues crítiques? Doncs, com era previsible, en aquesta "guerra" atàvica, encara que verbalment s'hi oposa, de manera inconscient, opta pel bàndol masculí. "El feminisme militant a Europa és molt fort i pot tornar-se tant contra ell mateix com contra les dones. De tota manera, el més execrable és el nord-americà, ja que es construeix sobre la guerra de sexes. És un model de feminisme esbojarrat. Homes i dones, efectivament, són diferents i en aquesta diferència està l'encant. No es poden declarar la guerra. Si es considera l'home com un enemic que practica l'agressió

Hom dirà que una reflexió basada únicament en els fets directament observables naix bastant determinada i pot oferir una imatge de la realitat mutilada, si més no. Tanmateix, qualsevol intent per fer-lo abandonar aquesta posició és inútil. Per fortuna, el feminisme no és cosa d'homes, ni tan sols dels que pretenen convertir-se en els seus teòrics. Com apunta la mateixa Perrot resseguint la línia de pensament de Pierre Bordieu, a qui ella iguala amb Lipovetsky, "dominades, poden les dones pensar la seua dominació?" Fa temps que aquesta pregunta té una resposta. I molt clara.

Cristina Simón